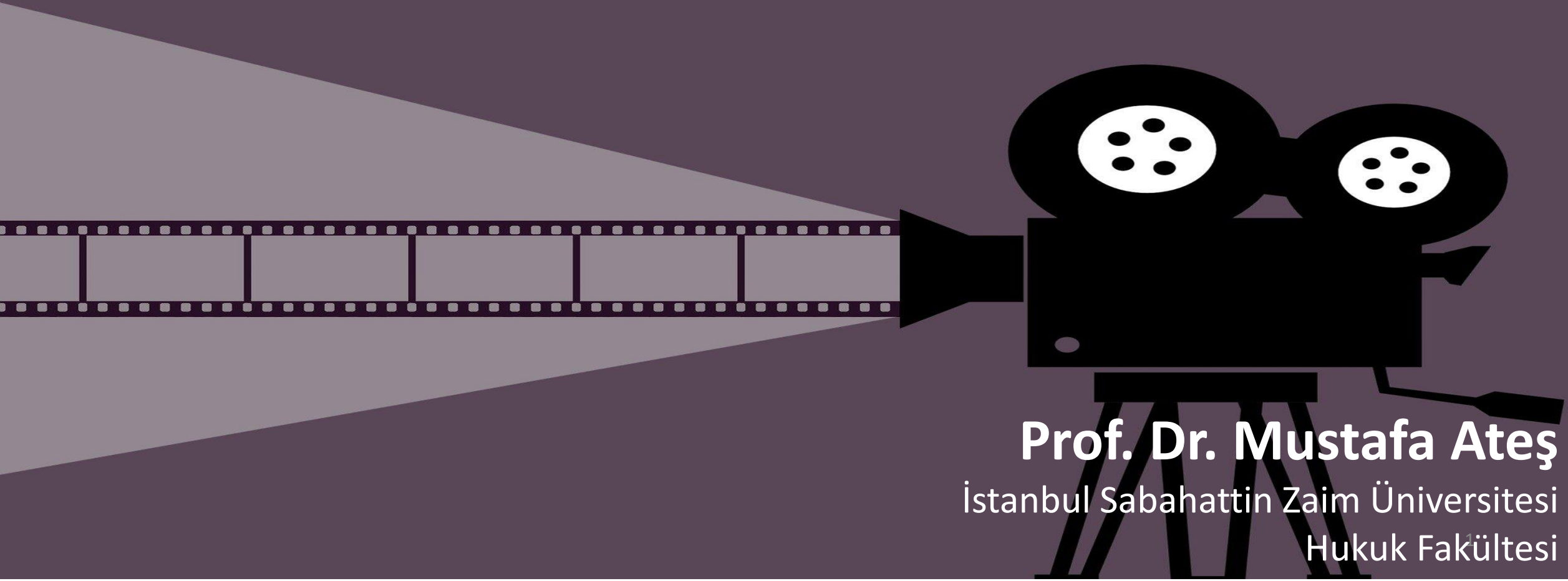

1995 Öncesi Yapılan Sinema Eserleri Üzerindeki Hak Sahipliğiyle İlgili Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın Bazı Kararlarına Üzerine Değerlendirmeler

AYBÜ HUKUK FAKÜLTESİ VE TÜRK PATENT VE MARKA KURUMU V. FİKRİ MÜLKİYET HUKUKU ULUSLARARASI SEMPOZYUMU: FİKRİ MÜLKİYET HUKUKUNA İLİŞKİN YARGI KARARLARI 30 KASIM 2023 ANKARA

Prof. Dr. Mustafa Ateş

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

İÇERİK

- SİNEMA ESERİ VE MAHİYETİ
- SİNEMA ESERİ ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİ
- SİNEMADA HAK SAHİPLİĞİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER
  - Eser sahipliği
  - Yapımcılık
  - icracılık
- DÜZENLEMELERİN YOL AÇTIĞI HUKUKİ MESELELER VE BUNLARA MATUF YARGISAL UYGULAMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ
  - Anayasa Mahkemesi Kararları
  - Yargıtay Kararları

SİNEMA ESERİ ve MAHİYETİ

• Madde 5:

- *Sinema eserleri, her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir.*

• Diğer Eser Türlerine Göre İki Temel Özellik

• Birden fazla iletişim formunun terkibinden oluşması

- Senaryo ve diyaloglar «**ilim ve edebiyat**»,
- Özgün müzik, «**beste**» nitelini taşır.
- Sahne tasarımı, kostüm gibi unsurlar «**güzel sanat eseri**»

• Çok sayıda kişinin katkısını gerektirmesi

- Tek kişinin meydana getirmesi nadirdir
- Eserin meydana getirilmesinde yapılan katkılar farklı nitelik ve düzeydedir

• Sinemada hak sahipliğinin tespiti oldukça zordur

SİNEMA
ESERİ
ÜZERİNDE
HAK
SAHIPLIĞI

Eser sahipleri

Yapımcı

İcracı sanatçılar

Katkı veren diğer kişiler

ESER SAHİPLİĞİNİN TESPİTİ YÖNTEMLERİ

OLAY YÖNTEMİ

KATEGORİ YÖNTEMİ

Mukayeseli Hukukta Eser Sahipliğın Tespiti Yöntemleri

- **Almanya (olay=yaratma ilkesi):**
  - Rejisör, kameraman, montajcı bile eser sahibi sayılabilir
  - Ancak mevcut bir ilim ve edebiyat yahut müzik eserini uyarlanması halinde uyarlanan eser sahibi sinema eseri sahibi sayılmamaktadır
- **İsviçre’de (olay yöntemi):**
  - Yaratıcı katkısı olduğunu ispat eden herkes sinema eserinin sahibi olabilir
- **Fransa: (kategori + olay)**
  - Yönetmen, senarist, besteci, diyalog yazarı, adaptasyonu yapan karine gereği eser sahibi sayılmakta (md. 14)
  - Diğer kişiler yaratıcı katkılarını ispat ederse eser sahibi sayılır
- **Avrupa Birliğinde (93/98 sayılı Koruma Süresi Direktifi. Md. 2)**
  - Baş yönetmen (*principal director*) zorunludur
  - Yapımcı bağlantılı hak sahibidir
  - Direktif; sinemada koruma süresini yönetmen, senarist, diyalog yazarı, besteciden en son vefat edenden itibaren 70 yıl olarak belirleme yükümlülüğü öngörmüştür (dolaylı)
- **Anglo-Sakson (1988 İngiliz Kanunu)**
  - Yapımcı (*producer*) ve baş yönetmen (*principal director*)

TÜRKİYE'DE SİNEMA ESERİ ÜZERİNDEKİ HAK SAHİPLİĞİNİN EVRİMİ

ESER SAHİPLİĞİ

12.6.1995 tarihi öncesinde

- «**Bir sinema eserinin sahibi onu imal ettirendir**» (FSEK 8/4)
- Esere katkı veren diğerlerinin durumu (FSEK 80):
  - “*Ticari maksatla imâl edilen sinema eserlerinde başrol alanlar, senaryo sahibi, besteci, rejisör, operatör, koro veya orkestra şefi, solistler, filmi imâl eden kimselerden film ve reklâmlarda **adlarının zikredilmesini istiyebilirler.***
  - *Birinci fıkrada sayılan kimseler sinema eserlerinin **umuma arzı** veya radyo yahut buna benzer vasıtalarla **yayımları** sırasında yapılan reklâm ve ilâmlarda da **sinema veya radyo işletmelerinden adlarının zikredilmesini isteyebilirler.**”*
- Sinema eserinin **koruma süresi** alenileşmesinden itibaren **20 yıl** idi (FSEK 29)

12.6.1995 / 4110 sayılı Kanun ve sonrası

- Madde 8/3 – *Sinema eserlerinde; **yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı,** eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, **animatör** de eserin birlikte sahipleri arasındadır.*
- Diyalog yazarı ve animatör maddeye 21/2/2001 - 4630/5 sayılı kanunla eklendi
- **Koruma süresi**, 4110 sayılı kanunla md. 29’da değişiklik yapılarak **70 yıla çıkarıldı**

Sinema Eseri Sahipliğinde Mevcut Durum

• YÖNETMEN

• ÖZGÜN MÜZİK
BESTECİSİ

ANİMATÖR

• SENARİST

• DİYALOG
YAZARI

TÜRKİYE'DE SİNEMA ESERİ ÜZERİNDEKİ HAK SAHİPLİĞİNİN EVRİMİ

YAPIMCI

- **1995 öncesi yapımlarda sahiplik statüsü korundu**
  - 4110 s. Kanunla **Ek Madde 2'de**, sinema eseri sahipliğinin 12.6.1995'ten sonra yapımına başlanan eserlere tatbiki kabul edildi.
  - Bu tarihten sonra yapılan eserlerde yapılacak sözleşmeye göre sinema eseri üzerindeki hakları kullanabilecekleri kabul edildi
  - Ancak yapımcıya bağlantılı hak statüsü tanınmış değildi; eser üzerindeki hakları **Md. 8/6'ya göre** hakları kullanabilecekti
    - *Sinematografik eserin birlikte sahipleri malî haklarını devrettikten sonra, aksine ya da özel bir hüküm bulunmadığı takdirde yapımcı tarafından eserin çoğaltımına, dağıtımına, kamuya arzına, kablolu iletime, televizyon ya da başka aralarla yayınına, alt yazı yazılmasına ya da dublajına itiraz edemezler (FSEK 8/6).*
- **Yapımcıya bağlantılı hak sahipliği statüsünün tanınması**
  - Oyuncular 4110 s. Kanunla 80. maddede komşu hak sahibi sayıldı. **Yapımcı o tarihte komşu hak sahipleri arasına dahil edilmemişti.**
  - **Yapımcı bağlantılı hak sahipliğini 21.2.2001 tarih 4630 sayılı Kanunla 80. maddede yapılan değişiklikte kazandı**
  - Yapımcının haklarına filmin ilk tespitinden itibaren 70 yıllık koruma sağlandı (FSEK 82/5).

TÜRKİYE'DE SİNEMA ESERİ ÜZERİNDEKİ HAK SAHİPLİĞİNİN EVRİMİ

İCRACI SANATÇILAR (1995 Öncesi)

- **Madde 80:**
  - *“Ticari maksatla imâl edilen sinema eserlerinde başrol alanlar, senaryo sahibi, besteci, rejisör, operatör, **koro veya orkestra şefi, solistler**, filmi imâl eden kimselerden film ve reklâmlarda adlarının zikredilmesini isteyebilirler.*
  - *Birinci fıkrada sayılan kimseler sinema eserlerinin umuma arzı veya radyo yahut buna benzer vasıtalarla yayımı sırasında yapılan reklâm ve ilâmlarda da sinema veya radyo işletmelerinden adlarının zikredilmesini isteyebilirler.”*
- Bu dönemde FSEK'ten doğan herhangi bir hakları yoktu
- O dönemde yapımcı ile yaptıkları (iş, hizmet, vekalet, istisna) sözleşmelerden doğan hakları talep edebiliyorlardı.

TÜRKİYE'DE SİNEMA ESERİ ÜZERİNDEKİ HAK SAHİPLİĞİNİN EVRİMİ

İCRACI SANATÇILAR (1995 Sonrası)

• 1995 tarih ve 4110 s. Kanunla

- Md. 80 yeniden düzenlenip icracılar «**komşu hak sahibi**» sayıldı
- FSEK 82 ile icralara 70 yıllık koruma süresi sağlandı
- Ancak Ek madde 2'nin «**Bu Kanundaki koruma süreleri komşu haklar, sinema eserleri, bilgisayar programları ve veri tabanları bakımından, Kanunun yürürlüğe girdiği (12.2.1995) tarihten sonra alenileşen eserlere, işlenmelere ve mahsullere uygulanır**» hükmüyle hakların geri yürümesi kısmen engellendi
- Mahkemeler, hakların geriye yürütülmesinde tereddüt yaşadı.

• 2001 tarih ve 4630 sayılı Kanunla

- 21.2.2001 T. 4630 s. Kanunla **Ek Madde 2** tamamen değiştirdi
- Ek md. 2/1'le; bu Kanunla sağlanan koruma bu madde ile yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihte TC vatandaşı veya Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmaya taraf ülke vatandaşları tarafından üretilmiş eser ve bağlantılı haklarına tatbiki kabul edilerek, geriye yürüme ile ilgili tereddütler giderilmeye çalışıldı.

FİLMİN YAPIMINA KATKI VEREN DİĞER KİŞİLERİN DURUMU

Mevcut bir ilim ve edebiyat eserinin veya müzik eserinin sinemada kullanımı

Eserin bu şekilde kullanımı işlenme sayılır, bunun için eser sahibinin izni gerekir

İşlenen eserin sahibi hukukumuzda sinema eserinin sahibi kabul edilmemektedir

Sözleşme hukuku dışında sinema eseri sahipliği veya bağlantılı hak sahipliği ile ilgili bir talebi olamaz

Filme katkı veren diğer kişilerin durumu (kameraman, tasarımcı, ışıkçı, kostümcü..)

Yapımcı ve oyuncuların dışında kalanların eser üzerinde telif hukuku kapsamında korunan hakkı yoktur

Sinema eseri bakımından bunların katkısı «**teknik hizmet**» veya «**teferruata ait yardım**» kabul edilir (FSEK 10/3)

Bunlarla yapımcı veya eser sahipleri arasındaki hak ve sorumluluklar sözleşme hukuku (satım, kira, hizmet, iş, eser, vekalet vb.) kapsamında belirlenir

1995 VE SONRASINDA YAPILAN DÜZLEMELERİN YOL AÇTIĞI SORUNLAR

Sinema Eseri Sahipliğinin
1995 Öncesi Eserlere Şamil
Olup Olmadığı

İcracı Sanatçılıktan Doğan
Hakların 1995 Öncesi
Eserlere Şamil Olup
Olmadığı

Uzayan Sürenin Koruması
1995'ten Önce Dolan Sinema
Eserlerine Tatbik Olunup
Olunamayacağı

SİNEMA ESERİ ÜZERİNDE HAK SAHİPLİĞİYLE İLGİLİ AYM KARARLARI

AYM'NİN T. 29.12.2011 E. 2010/73 K. 2011/176 SAYILI FSEK EK MADDE 2/SON İPTAL TALEBİ

- İptali istenen hüküm şu şekildedir:
  - ***Bu Kanunun sinema eseri sahipliği ile ilgili hükümleri, 4110 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 12/6/1995 tarihinden sonra yapımına başlanan sinema eserlerine uygulanır.***
- **İddia:** Hükümün eser sahipleri için geri yürütülmeyip diğer hak sahipleri için yürütülmesi eşitlik ilkesine (AY 10), mülkiyet hakkı ihlali (AY 35), sanatçının korunması (AY 64) kuralına aykırıdır
- **AYM Kararı:** «diyalog yazarı ve animatörler» eşitlik ilkesine aykırılık var denilerek, hükmün bu yönden iptaline, diğer iddiaların reddine karar verildi.
- Geçmişe yürütmenin, **öngörülebilirlik, hukuki istikrar ve güven kuralı ve müktesep hakların korunması** ilkesine aykırı olacağı savunuldu
- Sonuç 1: Diyalog yazarı ve animatör ancak 21.2.2001'den sonra yapımlarda eser sahibidir
- Sonuç 2: yönetmen, besteci, senarist 12.6.1995'ten önce yapılan veya yapımına başlanan eserlerin sahibi olamaz

AYM T. 08.03.2017, B. NO. 2014/15232 SAYILI SEFA ÖNAL KARARI

- **İddia:** 350 civarında senaristi olduğu sinema eserinin izinsiz TV'de yayınlanarak mülkiyet hakkının (AY 35) ve uzun süren davalardan dolayı da adil yargılanma hakkının (AY 36) ihlal edildiği
- **AYM kararı:**
  - Filmlerin **1995 öncesi yapıldığı, senaristin bunlar üzerinde hak sahibi olmadığı, o nedenle mülkiyet hakkı ihlalinden söz edilemeyeceği**
  - **Uzun süren davadan dolayı adil yargılanma hakkının (AY 36) ihlal edildiği ve başvurucuya tazminat ödenmesi gerektiği**

İCRACI SANATÇILARLA İLGİLİ YARGITAY KARARLARI

Davalar oyuncuların 1995 öncesi yapımlardan talepleriyle ilgilidir. Yarg. 1.12.2022 tarihine kadar

- Yapımcısının “eser sahibi” sıfatıyla 1995 yılından önce yapılan eserlerde bir sınırlama olmaksızın eserden doğan bütün mali hakları iktisap ettiği;
  - İcracı sanatçıların eser sahibine karşı bu filmlerin sinema salonu dışındaki gösterimleri sebebiyle FSEK 80/1 uyarınca bedel talep hakkı bulunmadığı;
- **İcracı sanatçı (veya mirasçılarının) tazminat istemiyle ilgili; yapımcının FSEK’e göre eser sahip olduğu ve koruma süresi boyunca bütün mali haklara dayalı olarak eser üzerindeki mutlak hak sahipliği** kapsamında tasarruf yetkisi bulunduğu
  - Yapımcı ile icracı sanatçı arasında gösterim hakkının sinema salonu ile sınırlı olarak devredildiğine dair bir sözleşme bulunmadığı için yapımcıya yönelik tazminat taleplerinin reddi gerektiği;
- İcracının mali haklarını filmin yapımı öncesinde davalı yapımcıya uygun bir bedel karşılığında sözleşmeyle devrettiği ve davalı yapımcının eser üzerindeki hakkının 70 yıl süreyle koruma altında bulunduğu,
  - Bu sebeple icracı sanatçının (veya mirasçılarının) davalı yapımcıdan sinemada gösterim dışındaki kullanımlar sebebiyle icracı sanatçı olarak komşu hak sahipliğinden doğan bir hak talebinde bulunamayacağı,

YHGK'NIN 01.12.2022, E. 2020/11-350 K. 2022/1638 KEMAL SUNAL KARARI

• Uyuşmazlık:

- 12.06.1995 tarihinden önce meydana getirilen eserlerin başrol oyuncusu ile yapımcı arasında, o tarihte akdedilen sözleşmelerle 80. maddeyle icracı sanatçı olarak elde edilen mali hakların devredildiğinin kabul edilip edilemeyeceği
- Sonuca göre **Kemal Sunal haleflerinin yapımcıdan sinema salonu dışındaki gösterimleri için FSEK 80 kapsamında bağlantılı hak sahipliğine dayalı olarak tazminat talebinde bulunup bulunamayacakları**

• YHGK Kararı:

- İcralar yapımcının eser sahibi sıfatıyla kanun değişiklikleri (1995) öncesindeki kullanımları için herhangi bir talepte bulunamaz
- Kanun değişiklikleri öncesinde **henüz sahip olunmayan mali hakların devrini içeren sözleşme yapıldığı tarih itibariyle icracılara tanınmamış olan hakların devri (FSEK 51) geçersizdir**
- **12.06.1995'den önce yapılan sinema eserler için hem yapımcıdan hem de komşu hak sahibi olan icracıdan ayrı ayrı izin alınması gerekir. Bunların hakları birbirinden bağımsızdır**
- İcracı ve yapımcı arasında yapılan 1995'ten önceki sözleşmeler yalnızca eserlerin sinema salonlarındaki gösterim hakkını kapsar.
- Oyuncunun ücreti ve haklar ve sözleşme tarihinde öngörülen kullanım alanlarına göre belirlenmiştir
- Eski sözleşmelerde **eserlerin yapım tarihlerinde beklentileri orantısız ölçüde aşan ekonomik fayda sağlanmasına dair olanaklar öngörülemediği gibi oyunculuk bedelinin tayininde de yeni ve öngörülemeyen kullanım alanları dikkate alınmamıştır**
- Eserlerin yapıldığı tarihlerde akdedilen sözleşmelerle davacılar murisinin FSEK 80 kapsamında icracı sanatçı sıfatıyla komşu hak sahipliğine dayalı olarak elde ettiği mali hakların devredildiği söylenemez

UZAYAN SÜRENİN 1995'TEN ÖNCE KORUMA SÜRESİ DOLAN ESELERE TATBİKİNE DAİR YARGITAY KARARLARI

Y.11. HD 21.04.2010 E.
2008/8823 K. 2010/4293

Y. 11.HD'nin 27.11.2007
E. 2006/7581 K.
2007/1497

Benzeri başka kararlar
mevcut

• Uyuşmazlık:

- Eserin 1974 yapıldığı, 1974 tarihli sözleşmeyle hakların yapımcıya devredildiği
- 20 yıllık sürenin 1994'te dolduğu, eserin kamu alanına düştüğü, üzerindeki hakların sona erdiği
- Yapımcı eser sahibi kabul edilse bile 70 yıllık sürenin koruma süresi daha önce dolan eserlere uygulanmayacağı, hakların canlanarak eser sahibine dönmeyeceği

• Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararı:

- Filmin yapım ve sözleşme tarihinin 1974 yılı olduğu
- 12.6.1995 öncesi yapım dava konusu sinema eserinin sahibinin yapımcı olduğu
- Eserin 02.01.1995 tarihinde 20 yıllık koruma süresinin dolduğu ve bu tarih itibarıyla filmin kamu alanına düşmüşse de koruma sürelerinin uzatılmasına ilişkin **4630 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle Ek m. 2 gereğince 21.02.2001 tarihinden itibaren bu film için davacı lehine yeniden hak meydana geldiği,**
- Koruma süresinin uzatılan kamu alanına düşmüş olan filmin mali haklarının yeniden davacı uhdesinde doğduğu ve bu hakların davacının yaşadığı sürece ve 70 yıl devam edeceği

sabrınız için teşekkür ederim...

---

mustafa.ates@izu.edu.tr